

docendo

JOUNI HEMBERG KOLME KILOA MAISSIA

Elämäntyöni kriisien ja
katastrofien keskellä.

**JOUNI
HEMBERG
KOLME
KILOA
MAISSIA**

*Elämäntyöni kriisien ja
katastrofien keskellä.*

DOCENDO

*Jos luulet olevasi liian pieni vaikuttamaan asioihin,
yritä nukkua suljetussa huoneessa, jossa on moskiitto.
– Afrikkalainen sananlasku*

Copyright © Jouni Hemberg ja Docendo 2023

Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Taitto: Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Valokuvat Jouni Hembergin kotialbumi, ellei toisin mainita
Kansi ja kuvaliitteet: Jarkko Lemetyinen / Katse Design
Kannen kuva: Adobe Stock

ISBN 978-952-382-878-0

Painettu EU:ssa

SISÄLLYS

Esipuhe.....	7
1. LUKU Washington marraskuussa 2013 – Yhteistyötä salaisen palvelun kanssa	9
2. LUKU Kaikki alkoi Turusta – Varhaisia muistoja	14
3. LUKU Sotilas, lastentarhanopettaja vai järjestöjohtaja	31
4. LUKU Itä-Eurooppa romahtaa – Romanian lastenkotien kauhut	42
5. LUKU Mongolia jää yksin – Lääkelähetys ruohoaavikolle ..	68
6. LUKU Pakolaisia Malawissa – jättimäistä avustusoperaatiota johtamassa	88
7. LUKU Apua Aasiaan – Walesin prinssin palveluksessa ...	129
8. LUKU Uusi suunta – Pelastakaa Lapset	173
9. LUKU Afrikassa jälleen – YK-tehtäviä Tansaniassa.....	195
10. LUKU Kirkon Ulkomaanapu	245
11. LUKU Kasvun strategia.....	270
12. LUKU Suomen suurin kansainvälisen avun järjestö.....	305
13. LUKU Auttamisen arkkitehtuuri muuttuu.....	361
14. LUKU Eläkkeellä.....	396

*Muutammat hädän hetket opettavat ihmiselle viisautta
enemmän kuin vuosikymmenien tasaiset olot.*

– Maria Jotuni

ESIPUHE

Miten aliupseerin ja kotiompelijan pojasta tuli lopulta monien vaiheiden kautta Suomen suurimman kansainvälisen avustustjärjestön johtaja ja organisaatioiden kehittäjä? Miten rockmuusikosta tuli sotilas, sotilaasta lastentarhanopettaja ja lopulta avustustyöntekijä? Tämä on kertomus työstä eri puolilla maailmaa joskus haasteellisissa ja vaarallisissakin olosuhteissa. Tämä on kertomus haaveista ja polttavasta halusta auttaa ja vaikuttaa.

Edesmennyt isäni kirjoitti omat muistelmansa 1970-luvun lopulla. Dokumentoituaan mielenkiintoisen ja vaiherikkaan elämänsä hän päättää kirjansa esittämällä toivomuksen kirjoitustyön jatkumisesta omien jälkeläistensä keskuudessa. Tuolloin yli 40 vuotta sitten pyyntö ei vielä tuntunut merkittävältä tai sitovalta, mutta vuosien myötä se on aika ajoin palautunut mieleeni. Lopulta jo ennen jäämistäni eläkkeelle päätin seurata toivetta ja ryhdyin kirjoittamaan kokemuksista elämäni varrelta, mutta katsoa samalla myös tulevaisuuteen.

Nummelassa 28. huhtikuuta 2024

Jouni Hemberg

1. LUKU

WASHINGTON MARRASKUUSSA 2013 - YHTEISTYÖTÄ SALAISEN PALVELUN KANSSA

Keski-Afrikan tasavalta eli CAR on yksi Afrikan hauraimmista valtioista ja on koko itsenäisyytensä ajan kärsinyt erilaisista konflikteista monine vallanvaihtoineen. Maassa on runsaat käyttämättömät ja pääosin vielä tuntemattomat luonnonvarat, joita monet ulkovaltat tavoittelevat. Keski-Afrikan tasavalta on puoliksi kristittyjen ja puoliksi islaminuskoisten maa, mikä on myös vaikeuttanut valtion pysyvemmän yhtenäisyyden syntymistä. Uskonnon nimeen on maassa tehty monia väkivallantekoja vuosien varrella. Vuonna 2013 islamilaisen Sélékan ja kristittyjen Anti-balakan ryhmät aktivoituivat jälleen ja verisiä taisteluja käytiin eri puolilla maata. Pääkaupunki Banguissa kristityn enemmistön ja muslimivähemmistön välillä oli myös moniin kuolemantapauksiin johtanutta väkivaltaa.

Kirkon Ulkomaanapu eli KUA oli aloittanut toimintansa Keski-Afrikan tasavallassa jo 2000-luvun alussa, ensin melko pienimuotoisesti. Vuosien ajan KUA oli tukenut taloudellisesti pieniä Luterilaisen maailmanliiton kehitysyhteistyöprojekteja, mutta vuonna 2013 Keski-Afrikan tasavalta oli KUA:lle melko uusi humanitaarisen avun toimintamaa. KUA:n rauhantyönverkosto oli tuolloin tutustumassa konfliktitilanteeseen maassa.

Kollegani Mohamed Elsanousi ja minä muodostimme KUA:n Yhdysvaltojen Washingtoniin sijoitetun työparin. Mohamed sai idean viedä todella korkeatasoinen ja myös moniuskontoinen delegaatio Keski-Afrikan tasavallan pääkaupunkiin Banguihin. Hän uskoi ryhmän pystyvän rauhoittamaan kahden uskontokunnan välistä konfliktia. Mohamedin mielestä USA:n katolisen kirkon kardinaali Theodor McCarrick, kansainvälisesti tunnettu imaami Mohamed Habmagid Ali ja evankelikaalisen liikkeen pastori Leith Andersson voisivat yhteisellä esiintymisellään rauhoittaa tilanteen. Nämä kolme uskonnollista suuntausta olivat suurimmat maassa ja niiden vaikutus kansalaisten päivittäisessä elämässä oli varsin merkittävä eli aivan toisella vakavuudella kuin meillä Euroopassa tai Amerikassa. Mielestäni ehdotus oli hyvä, mutta miten saisimme nämä henkilöt innostumaan ajatuksesta ja matkustamaan keskelle konfliktia tähän hauraaseen ja vaaralliseen maahan? Näiden johtajien henki olisi myös vaarassa Banguissa ja siten tärkeä kysymys olikin, miten varmistaisimme heidän turvallisuutensa matkan aikana? Mistä saisimme varat operaation toteuttamiseen?

Koska idea oli mielestämme ainakin harkinnan arvoinen, olimme saman tien yhteydessä USA:n ulkoministeriöön eli State Departmentiin. Obamalla, kuten monella aiemmallakin Yhdysvaltain presidentillä, oli uskontoasioihin keskittyvä toimistonsa ministeriössä ja sen johtaja suurlähettiläs David Saberstein kiinnostui heti ideastamme. Pikaisesti koollekutsuttuun tapamiseen osallistui ulkoministeriön väen lisäksi myös Yhdysvaltain salaisen palvelun edustajat, joiden vastuulla tietenkin olisi turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Idea tuntui kaikkien mielestä olevan toteuttamiskelpoinen ja aika nopeasti siirryttiinkin keskustelemaan delegaation logistikasta ja turvallisuudesta. Salaisen palvelun edustajat laskeskelivat, että pari miljoonaa dollaria riittänee, jos otetaan käyttöön

Yhdysvaltain sotilaskone ja lennätetään ryhmä ensin naapuri-maahan Kameruniin. Sieltä joukko voisi jatkaa helikoptereilla Banguiin. Turvaamaan tarvittiin sotilaita, joista osa oli jo valmiiksi suurlähetystössä Banguissa ja Kamerunin Yaoundessa. Osa turvahenkilöstöstä tulisi ryhmän mukana helikoptereilla.

Itse en ollut aiemmin osallistunut ihan näin suurelliseen suunnitteluprojektiin ja seurasin mielenkiinnolla, kuinka lopputulokseen ja työnjakoon päästiin melko nopeasti. Työkaverini Mohamed ja suurlähettiläs David Saberstein vastasivat kommunikoinnista delegaation jäsenten kanssa. Salainen palvelu ilmeisesti yhdessä Pentagonin kanssa otti vastuun kaikista käytännön järjestelyistä. Tällaiselle tavalliselle pohjoismaalaiselle, pienen maan kansalaiselle kaikki edellä kuvattu oli kuin suoraan elokuvista. Kahden miljoonan budjetti sotilaskoneineen ja helikoptereineen on suurvallassa varmaan *business as usual*, kun taas kansalaisjärjestöissä olimme tottuneet venyttämään senttejä pientenkin asioiden kanssa.

Valmistelemamme delegaatio saapui Kamerunin pääkaupunkiin Yaoundeen vuoden 2014 alussa. Mohamed matkusti delegaation mukana, mutta minä jättäydyin pois ryhmästä käytännöllisyyssyistä, koska ensinnäkään en ollut uskonnollinen johtaja enkä afrikkalainen. Eurooppalaiset olivat jo riittävästi sotkeneet Keski-Afrikan tasavallan asioita vuosikymmenien ajan, joten päätimme pitää ryhmän uskonnollisten johtajien lisäksi mahdollisimman afrikkalaisena. Mohamed oli oikeutetusti mukana koko idean ”isänä” ja avainhenkilönä.

Ryhmämme lensi siis sotilashelikopterilla Yaoundesta Banguiin mukanaan sotilassaattue ja lisäksi Banguissa USA:n suurlähetystö oli vahvasti mukana suunnittelussa ja toteutuksessa. Koko operaatio oli vaikuttava ja onnistui lopulta paremmin kuin luulimmekaan. Kun tunnettu katolinen kardinaali ja maailman kuulu imaami kävelivät yhdessä Banguin katedraaliin pitäen

siellä yhteisen tilaisuuden ja jatkoivat sieltä kaupungin päämoskeijaan toistaen yhteisen esiintymisensä, oli vaikutus ihmisiin ilmeinen. Vierailu pysäytti jännittyneen kaupungin kaikki muut toiminnot. VäkivaltaisuuDET loppuivat. Pääkaupunki rauhoittui operaation jälkeen, mutta valitettavasti konflikti jatkui ympäri maata Selekan ja Antibalakan ryhmittymien jatkaessa väkivaltaisuuksiaan. Delegaatiomme pääsi irtautumaan tilanteesta ilman tappioita ja palasi lähtömaihinsa. KUA verkostoineen sai operaatiosta useammankin sulan hattuunsa, ja tulevaisuudessa yhteistyömme USA:n ulkoministeriön kanssa jatkui monin tavoin.

Keski-Afrikan tasavallan konfliktin tilanne aaltoili tulevina vuosina, mutta verkoston käynnistämä uskonnollisten johtajien vuoropuhelu rauhan rakentamiseksi jatkui ja alkoi tuottaa tulosta. Pikkuhiljaa turvallisuustilanne maan länsi- ja eteläosassa muuttui paremmaksi, mutta pohjoisessa ja idässä konflikti aaltoili edestakaisin aiheuttaen sekasortoa osassa maata. KUA onnistui käynnistämään työtään pääkaupungin ulkopuolella, ja ensimmäinen kenttätoimisto Banguin ulkopuolella avattiin maan länsiosaan Berberatiin ja myöhemmin myös muualle. Koulujen käynnistäminen sekä Naistenpankin toimeentulo-ohjelmat olivat pian täydessä käynnissä. Tulevina vuosina kutsuimme myös maan opetushallintoa Suomeen tutustumaan suomalaiseen koulujärjestelmään ja ammatilliseen koulutukseen. Kävipä vieraanamme myös Keski-Afrikan tasavallan opetusministeri Elois Anguite, joka tapasi myös suomalaisen ministerikollegansa Sanni Grahn-Laasosen.

Itse vierailin Keski-Afrikan tasavallassa muutamia vuosia rauhanvälitysoperaatiomme jälkeen yhdessä KUA:n hallituksen puheenjohtajan Tarja Kantolan kanssa. Osallistuimme hänen kanssaan myös rauhantyönverkoston järjestämään pyöreän pöydän keskusteluun. Presidentti Obaman uskonnonvapauden

suurlähettiläs rabbi David Saperstein osallistui tilaisuuteen, ja siten tapahtumasta tuli tavallaan jatkoa vuonna 2014 tehtyyn rauhanoperaatioon. Matkallamme tapasimme myös maan silloisen pääministerin Simplicie Sarandjin ja muutakin valtionjohtoa. Sitten vuosien varrella tilanne Keski-Afrikan tasavallassa on muuttunut, ja maan poliittiset päättäjät vaihtuneet melko usein. Nykyinen presidentti on halunnut varmistaa vallassa pysymisensä venäläisen Wagnerin palkka-armeijan tuella. Tämä liittolaisuus on maksanut maalle paitsi runsaiden luonnonvarojen vapaan käytön, myös monien ihmishenkien hinnan Wagnerin taistellessa eri puolilla maata. Itse kuitenkin uskon, että maassa tekemällämme rauhantyöllä ja kehitysyhteistyöllä on tulevaisuudessa vielä vaikutusta ja pysyvämmälle rauhalle voidaan luoda edellytyksiä.

KUN HÄTÄ ON SUURI, TULEEKO KUKAAN APUUN?

Kriisin kohdatessa humanitaarinen apu pelastaa henkiä, lievittää hätää ja ylläpitää ihmisarvoa. Apuun lähtevillä on kovat vaatimukset: on varauduttava kaikkeen. Jouni Hembergin ura käynnistyi Neuvostoliiton romahdettua ja rautaesiripun murruttua. Avustusmatkat Romanian lastenkoteihin ja Afrikan jättimäisille pakolaisleireille tai lääkkeiden kuljetukset tuntemattomaan paikkaan Mongoliaan olivat henkisesti vaativia ja fyysisesti vaarallisia.

Ukrainan sota on esimerkki haastavista olosuhteista, joissa avustujärjestöt tekevät työtään. Mitä on tapahtunut sodan säännöille ja kansainvälisille sopimuksille, jotka turvaavat siviilejä konfliktitilanteissa? Kansainvälinen apu on murroksessa, mutta maailmassa on yhä ihmisiä, jotka haluavat auttaa. Jouni Hembergin elämäntarina antaa uskoa siihen, että maailmanparantamisessa on järkeä.

9 789523 828780

KL 99.1
ISBN 978-952-382-878-0

DOCENDO
www.docendo.fi

Takakannen kuva: Petri Mast
Kansi: Jarkko Lemetyinen